

A Társaság

20

gróf Széchényi Lászlóné

Gajdusчек Erzsi felv.

Holzer
cs. és kir. udvari és kamarai szállító
divatháza
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 9.

Vérszegényeknek és lábadozóknak KRIEGNER-féle

Tokaji China-vasbor

a legjobb! — Kapható minden gyógy-
 szertárban. Ára K 6.60 és K 3.50. →→→→

Izléses csomagolás. Szállítás
 kb. 3 hét. Árjegyzékkel szolgál
 a pénz. hat. eng. dohányáru
 behozatal Magyarország terü-
 etére. * Telefon: 158-58.
 // Engedélyszám 92667/b. //

Waldorf-Astoria Szivarka

kir. udv. szállítók.

Jóváhagyom Fő- és
 Székvárosi magyar királyi
 pénzügyigazgatóság. ///
 Budapest, 1915. évi november 3.

CZAJLIK
 min tanácsos, pénzügyigazg.

BERNHART B. BÉLA, VII. kerület, Gizella-út 49. szám.

COGNAC
KEGLEVICH
 GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN UTÓDAI BUDAFOK

Rácz Dániel

Budapest,
IV., Higgyó-utca 2.

Magyar Mosógépgyárművek

r.-t. * Budapest, IX., Dandár-utca 23.

Különleges gyárművek: Teljes gőzmosódaberendezések, kézi- és erő-
 üzemre. Herkules teknős kalanderek. Mosógépek. Vasalógépek. Centrifugál-
 gépek. Szárítókészülékek. Fertőtlenítők stb., továbbá mozgó gőzmosóda.

Illusztrált prospektusok és tervezetek ingyen. Telefon József 6-41.

„DANDÁR” MINTAGŐZMOSÓDA üzemben, saját gyártelepünkön.

Frenreisz István

Éttermei

katonatisztek kedvelt találkozó helye.

Saját borpincék. → Telefon: József 35-87.

Budapest, VIII., József-körút 56.

HUBERT J. E.

GENTRY CLUB

kapható minden nagyobb üzletben

**ELSŐ MAGYAR
 PEZSGŐ-GYÁR
 POZSONYBAN**

Alapított 1825-ben

LITTKÉ

Casino
 for England
 Cremant Rosé
 Sport

A Társaság

SZÉPIRODALMI ÉS KRITIKAI HETILAP

A PARK-KLUB, AZ URI-KLUB, A GOLF-KLUB, A MAGYAR UNIO-KLUB ÉS A POZSONYI URI-KLUB HIVATALOS LAPJA

FŐSZERKESZTŐ: DOBAY ISTVÁN DR. – TÁRSSZERKESZTŐ: SZÉNÁSY SÁNDOR DR. EGYETEMI MAGÁNTANÁR.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, RITZ-SZÁLLÓ. – TELEFONSZÁM: 60-88.

III. évf.
7-ik szám.

Előfizetési árak: egy évre 18 kor., félévre 10 kor., negyedévre 5 kor. Egyes szám ára 40 fill.

Budapest,
1916 február 17.

Huberberg

Magyar társaság.

Talán nem is annyira a magyar társaságról lesz szó a háboru után, mint inkább a magyarság fenmaradásáról s a húszmillió magyarról szóló gyönyörű ábránd elérésére irányuló munka előlrl való ujrakezdéséről.

Mert talán egy faj sem szenved ebben a nagy világháboruban rettenetesebb érvágást, mint a magyar. A kitűnő magyar parasztság, a köznemesség és intelligencia színe, virága, ijesztő mértékben pusztul a harcmezőkön s a visszatérők nagy része beteg, rokkant.

Kell egy generáció legalább, míg felfrissülhet a vére s a faj expensiv ereje újra megkezd a felvirágoztatást. Mert a felvirágzás el nem maradhat.

A hogy a 48-iki erények meghozták nagy megpróbáltatások után a nemzet csodálatos ujjászületését, ugy a mostani világháboruban oly fényesen megnyilvánult magyar vitézség és áldozatkészség is megfogja azt hozni újból és fokozottan. Nem a »jutalmat« s »elismerést« értem, a mit annyit emlegetnek, — az nem komoly dolog — abból már mi hál' Istennek kinőttünk, de azt: hogy egy nemzet, mely így tudott beleszólni a világtörténelmi küzdelembe, az magában hordja azt az erőt, mely még hamvaiból is főnixként feltámasztaná; szebbnek, erősebbnek, mint valaha.

És nehéz időknek nézünk elébe. Még a béke is úgy fog hatni nálunk, mint farsang után a bőjt. Ez különösen hangzik, de valamennyire mégis így van, mert mi határozottan harcias nép vagyunk, minket nagyon érdekel a harc maga, s aztán politikus nemzet vagyunk, tehát tudjuk, hogy a háboru kikerülhetetlen volt ránk nézve, jött mint a vihar, melyet bátran állani kell. Ezért viseljük mi türelmesebben a hosszú háborut, mint a többi nép.

És a mi a legfőbb, hál' Istennek, folyton győzünk. Ez elfoglal, ez visz, ez érdekel, lelkesít, izgalomban tart, ám a béke után csak a romok, a veszteségek fognak látszani s valószínűleg némi szertefoszlott illúziók is.

És meg kell kezdenünk utána minden téren a nagy nehéz hétköznapi munkát, hogy elérhessük azokat a jutalmakat, jobban mondva eredményeket, melyeket kiöntött vérünk okvetetlenül meghoz; hogy learathassuk a háboru gyümölcseit: a megifjodást, a megtisztulást, a nagy ujjászületést, mely a világtörténelmi zivatarokat követni szokta.

A gyengéje, a férgese elpusztul, elhull az ilyen viharokban, az erős újraéled utána.

Mi újraéledünk, jelentőségünk, erőnk növekedni fog, de a magyar társadalomra s a magyar »társaságra« is komoly feladatok várnak. A magyar társadalomnak, különösen pedig a társasághoz tartozó magyar uri osztálynak dolgozni, tanulni, takarékoskodni és vagyonosodni kell s mindenekelőtt megbecsülnie ezt a drága magyar földet nemcsak mint hazát, de mint birtokot is.

A kié a föld, azé az ország, főleg a nemzetiségi vidékeken bűnös és hazaáruló az a magyar család, mely munkával, takarékossgal s minden erejével nem igyekszik földbirtokát megtartani.

És itt már a magyar társas élet, a magyar »társaság« is homloktérbe kerül, mert a »társaság« is köteles — a jövőben — elismerni és propagálni azokat az erényeket, azt a józanságot, egyszerűséget és takarékossgot, mely a magyar családok, a magyar társadalom vagyonosodására s ezzel a faj erősödésére s megsokasodására vezet. E hasábokon nincs helye emlegetni a nemzetiségi pénzüzetek földbirtokpolitikáját, sem az ezzel szemben védekező, jobbára állami és sajnos csak

kisebb részben társadalmi intézkedéseket, de igen is mondhatjuk, hogy jövőre a magyar társaságnak is meg kell hogy legyen a maga földbirtokpolitikája, mely szintén csak abból állna: megtartani a földbirtokot a magyar uri osztály kezén.

Ismerje el a társaság, hogy a régi falusi házak egyszerű meszelt szobái, ha rendben van a gazdaság és a telekkönyv, előkelőbbek, mint holmi bukó gazdaság parkettes, ujonépült kastélyban.

Lássa be a társaság, hogy egy, p. o. ezerholdas birtok meg bírja adni birtokosának a vidéki uri életet, de nem bírja mellette a fővárosi kaszinói és társasági életet is.

Higye el a társaság, hogy ha egy középirtokos familia három-négy tagja a Bristolban telet, a Ritzben teázik, a Hungáriában vacsorázik s a papa meg a fiu a kaszinóban kártyáznak, akkor ott már baj van, vagy baj lesz, s a nemzetiségi pénzüzetek, vagy a sokat szidott merkantilok, már nyujtogathatják csápjait az esendő birtok után.

Ha a társaság ilyen nézőpontból tekintené az efféle parádét, ahelyett, hogy a józanokra is ráoktrojlja a tulzott társadalmi kötelezettségeket, akkor állana valóban hivatása magaslatán a jövő komoly feladatai között.

És a vidéki birtokos osztályt már azért sem szabad a budapesti kaszinói és társasági életbe belevonni, mert a magyar társas élet is többet nyer vele, ha azok erejüket saját vidéki központjaikban érvényesítik, a hol — különösen nemzetiségi vidékeken — még komoly misiót is teljesítenek.

Eszembe jut az erdélyi végeken egy kis város, egy veszélyeztetett pont, a hol a vármegye első asszonyának vezetésével gyönyörű kulturmunka folyik s a társas élet finom formáival, művelt hangjával, okosan, diszkrétan és eredményesen szolgálja a magyar ügyet.

Nem lenne-e a zászló hűtlen elhagyása, ha az, a ki lelke ennek a társaságnak s azok, a kik segítő társai, évről-évre eljőnnének Budapestre telelni s itt csillognának a Ritzben, a korzón, a Hungáriában?

Tudok egy kis tót várost, mely ma már szinte megmagyarosodott, ott a társaság valóságos szervezett műkedvelő szintársulat, hogy ellensúlyozhassa a tót színelőadásokat. A fiatalság között egész rutinos színészek és színésznők akadnak, a kik vesződnek, igyekeznek és tanulnak az ügy érdekében. S ha feljönnek Pestre, megnézik azokat a darabokat, a mikben fel kell lépniök.

Hát ez a társaság is misiót teljesít.

A fővárosi igazi mondain társaság, vagy mondjuk a fővárosi társaságnak az a rétege, melyet pénze, rangja, szerencsés társadalmi helyzete úgy állított be az életbe, hogy semmi egyéb dolga nincsen, l'art pour l'art mulat és éli társadalmi életét; a vidéken azonban csaknem kizáróan a köz és jótékony célok adnak okot és alkalmat a szórakozásra.

Nos, a háboru után a társadalomra annyi kötelezettség hárul e téren, melynek elvégzésére egyesülnie kell a társadalom különböző rétegeinek, hogy magában ez már megadja a direktívát arra nézve, hogy mit csináljon és milyen legyen a magyar társaság a háboru után.

Fel kell karolnia komolyan és lelkesen a társadalomra háruló nemzeti és jótékony munkákat s a mellett józannak, egyszerűnek, takarékosnak és a főleg magyarnak kell lennie.

Ternouky Ladovny

VIGASZTALÓ.

(Egy verscyklusból.)

„Egyszer mindennek vége lesz.“

S a szerelemnek is. Hiába fáj,
Hogy nem becéz tovább a drága száj.
Hiába hivod, Ő már messze van.
Barangolsz búsan s látod: este van,
Fenyők közé benéz a holdsugár,
A kékes ormokon szelid köd ül.
Könnyes szemekkel nézdegélsz körül
És érezed: a lelked oly sivár.
És gondolod: a mult ha visszatérne!
És feltekintsz a némaságos égre,
Elindulsz arra, merre Ő lakott,
Zsalú borítja már az ablakot
És résein a hold sugára játszik,
Az üveg csillog s balgán azt hiszed,
Bennt gyertya ég. Sietsz a csalfa házig
S ott felsikolt gyötört, szegény szived.
S eszedbe jut: hisz' elment, s torkodat
Sirás szoritja, bánat fojtogat.
S bemész a csöpp udvarra, mintha hivna
A vén fenyők közt himbálózó hinta —
És fáj, hogy látod már ez sincsen itt
(Magával vitte apró kincseit).
S most újra rája gondolsz reszketőn.

Már fény bolyong a messzi hegytetőn,
A fák a hűvös hajnalködbe vesznek,
Páfránylevelre harmatcseppek esnek.
Fázol s elindulsz fájón, hangtalan —
És arra gondolsz: milyen arca van?
És gondolsz szőke, illatos hajára,
Kinzod magad' ha újra itten állna!
S szívedre bánateső permetez.
Eredj haza, ne sirj
Pajtás! feküdj le és ne rijj hiába,
Mert bánatodnak is csak vége lesz!

Sziny Lajos.

AZ ŐSZ CSÓKJA FÁJ . . .

*Fehér köd száll a kertek fölött:
Fodrozik az ősz hosszú uszálya. —
A borongós kert az ősz érkezését
Bús dermedt mosollyal várja.*

*Mert az ősz csókja fáj nagyon,
És sirnak a virágok hűs hajnalon.
És hervadoznak s halálra válnak,
Mint sok sorsában csalódott asszony.*

*. . . Ott állnak sorba remegőn félve,
És várnak, várnak meleg sugárra,
Mintha várna vágyón sok hervadó szív
Egy megálmodott s el nem jött csodára.*

M. Radich Jolán.

Klebensberg Kunó gróf.

Bánffy Dezső fedezte föl a közszolgálat számára s bár alig volt magyar államférfi, a kinek politikai egyéniségéről a vélemények annyira megoszlottak volna, mint a kuruc magyar miniszterelnökről, utóbb kemény ellenzéki vezérről, azt politikai ellenfelei is elismerték, hogy az emberek megválasztására példátlanul jó szeme volt. Klebensberg Kunó grófot is, alighogy elvégezte tanulmányait a budapesti és a német egyetemeken — ez az utóbbi studium, meg fogjuk látni alább, igen nagy szerepet játszik a fiatal államtitkár életében! — a miniszterelnökséghez hivta meg Bánffy. Ott már tudták előre, milyen ritka készülségű és kiváló tehetségű munkaerő tartja bevonulását s minthogy csakhamar módjuk volt meggyőződni veleszületett előkelő tapintatáról is, azonnal a legfontosabb, gyakran igen kényes ügyek érdemleges elintézésével bízták meg. Ez jóformán még csak tegnap — alig másfél évtizeddel ezelőtt — történt (ha jól emlékszünk, a gróf 1898-ban lépett a közszolgálatba!), könnyű tehát kiszámítani, mily rohamosan haladt előre a hierarchia sikamlós létráján, ha ma már államtitkár.

Nyolc évvel ezelőtt már mint osztálytanácsost láttuk a miniszterelnökségen, hol — mintegy eljövendő kultuszminiszteri államtitkári állásának előiskolájául — a kulturális és külügyi vonatkozású egyházi ügyek intézésére alakított III. ügyosztályt vezette. Ám nem maradhatott itt sokáig, mert kitűnő elméleti közjogi képzettségét a közigazgatási bíróság a maga részére kívánta értékesíteni s maga a bíróság elnöke kérte közigazgatási bíróvá való kineveztetését. És mintha itt is még csak jobban elő akarták volna készíteni a későbbi kultuszminiszteri államtitkári méltóságra: a bíróság kebelében is főleg a közoktatásügyi és szociális közigazgatás köréből vett ügyeket referálta a mellett, hogy előadója volt a garanciális és fiumei ügyek nagy részének és több nagyfontosságú döntvénynek. Három évvel ezelőtt már a hatásköri bíróságba is bevászták a fiatal tudóst, a ki azonban a hivatást, melyre predestináltatott, ebben a munkakörében sem feledte egy percre sem! Az egész tiz esztendő alatt ugyanis — minden sulyos elfoglaltsága ellenére — megtartotta igazgatói székét a Julian-egyesületben s hogy mit cselekedett ebben a minden tekintetben nobilis officiumban, arról a horvátországi magyar iskolaügy krónikái fognak csak majd hí képet festhetni, ha ugyan ezt a krónikát meg tudná más irni, mint az — igazgató. Ám a becsületes becsvágy sugallta munka — ha az a munka még oly nobile officium is! — mindig megtermi a maga gyümölcsseit és pedig nemcsak azok számára, a kikért a munka folyik, de annak is, a ki a munkát oly tiszta altruizmussal és olyan egész lélekkel végzi, a hogy végezte a magáét a Julian-egyesületben Klebensberg Kunó gróf. A mai államtitkár itt ismerte meg ugyanis a népiskolai igazgatás legapróbb részleteit is, úgy hogy mikor 1914-ben, mint a vallás- és közoktatásügyi miniszterium államtitkárja, bevonulását tartotta a Hold-utcai palotába, a kulturális és szociális közigazgatás teljes fegyverzetében állhatott ki a fórumra.

Ám alig kezdte meg működését, jött a háború. A kulturális kérdések háttérbe kellett, hogy szoruljanak egy magasabb kulturális cél érdekében; nemzeti létünket és vele kulturánkat fegyverrel kezünkben kellett és kell még most is megvédenünk az ellenség ellen s elsősorban legelemibb kulturális kötelességünket kell teljesítenünk: vissza kell adnunk a magyar társadalomnak azokat a derék férfiakat, a kik a haza védelmében veszítették el munkaképességüket. Minden

akció homlokterébe a rokkant-ügy került, országos akció indult meg a már eddig is mintegy félszáz ezer rokkant magyar érdekében s ennek az akciónak élére olyan férfit kellett állítani, a kit szociális érzeke, munkabírása, humanista lelkiismerete s a legnehezebb munkát legnagyobb lelkesedéssel vállaló becsvágya egyaránt méltóvá avatnak a nagy nemzeti feladatra. Hogy a kormány választása *Klebelsberg* Kuno grófra esett, ez maga többet mond annál a két magas királyi kitüntetésnél is, mely egyszerre, egyidőben — pár napja — még fokozottabban irányítja a figyelmet a grófra, mint egész eddigi összszolgálata.

És most jött el az a pillanat, mikor a német egyetemeken töltött esztendőik meghozták a maguk gyümölcsét. Mert most olyan munkakör vezetését bízták rá, hol ottkünn szerzett minden szociológiai és szociálpolitikai tudását sorompóba kellett állítania. Csak távirati stílusban utalhatunk itt rá: mit végzett *Klebelsberg* Kuno gróf a nekünk oly hosszú, ám emberfeletti munka elvégzésére mégis oly rövid tizenhét éves háborús hónap alatt. Megszervezte a sérült katonák számára az utókezelő gyógyintézeteket, krónikus belbeteg katonák számára a speciális kórházakat, csonkított katonák részére a művégtárgyakat, a vagyontalanok, vagy keresetüket folytatni nem tudók számára a rokkant iskolákat, rokkant munkaközvetítőket, kereseti telepeket, kis műhelyeket s még a gyógyíthatatlanok kórházát. Elkészítette a rokkantak törzskönyvét és statisztikáját, gyógyintézeteket, kórházakat, fürdőket, utókezelő gyógyintézeteket és az idült betegségben szenvedő katonák részére különleges kórházakat szervezett. A Tátrában tuberkulotikus kórházakat rendeztetett be s tavasszal már megindul egy nagyobb tátrai szanatorium építése is. Speciális kórházat állított fel Rózsahegyben a belbetegek számára s folynak a tárgyalások a szívbeteg részére szénsavas, a reumasok részére pedig Hévíz-fürdő kibérlése tárgyában. Megszervezte a művégtagok, prothézisek és más orthopedikus segédeszközök gyártását, ám a jelenlegi időleges műhelyek helyébe még ez évben felépül az állandó művégtaggyár, melyben rokkant munkások is foglalkozást fognak nyerni. S mindez még csak a kezdet. A jövő még nagyobb feladatokat tartogat *Klebelsberg* gróf számára. Ezekről a feladatokról a nagystilusu államtitkár maga nyilatkozott éppen a napokban Kolozsvárott, hova egy rokkantiskola alapítása érdekében utazott:

A gyógyíthatatlan és munkaképtelen rokkantak számára — mondotta a gróf — az államnak kell megélhetésüket biztosító rokkantsági nyugdíjat nyújtani. A társadalmi áldozatkészségnek pedig kötelessége, hogy egy otthonszerű kórház emelésével elviselhetővé tegye azoknak a rokkantaknak életét, kik később is állandó orvosi felügyeletet igényelnek és akiknek nincsenek hozzátartozóik. Mert a régi értelemben vett »Rokkantak Háza« a modern rokkantügyi akció nem ismeri. Alig van szomorubb látvány, mint tétlenségre kárhoztatott nyomorékoknak kaszárnyaszerű tömörítése. A Rokkantak Háza helyébe a kereseti telep, kereseti műhely és az otthonszerű kórház lép, melynek életelve a munka és ápolás...

Ime, a *pietás* és a *munka*, *Klebelsberg* gróf szociálpolitikájának két vezető csillaga. Ez a két szó hivebben jellemzi őt minden művészi arcképnél. Ezt a két szót csak olyan ember választhatta munkássága jeligéül, akiben a lélek nemes és konzervatíven jóságos előkelősége a modern demokrácia erélyes tettvágyával teljesen összeforrott. Benne igazán együtt van a két leg-hatalmasabb államfentartó energia: a konzervatívizmus lelki előkelősége s a demokrácia alkotó modernisége.

Egy huszár szótára.

A háboru a magyar katonát sokféle náció közé sodorja, így hát gyakran megakad a nyelvismeret miatt. Ezért mindenféle kézmozdulattal, némajátékkal iparkodik arra, hogy megértsék. Az intelligensebb katona azonban segít a dolgon: könyvekből vagy személyes érintkezések nyomán kis szótárt állít össze, s azt szorgalmasan tanulgatja. Van olyan katona is, a kinek már német, lengyel, orosz, szerb, olasz, francia szótára van a noteszében.

Egy kecskeméti huszár szótára került a kezembe. Talán nem lesz érdektelen, ha közlöm, mert ebből megtudjuk, hogy a háboruban mi mindennek érzi szükségét s mi mindenre gondol egy vitéz hadfi.

Tehát:

Bor.
Dohány.
Szivar.
Kenyér.
Tojás.
Jó napot!
Isten vele!
Adjon kérem!...
Melyik ut visz.... községbe?
Messze van?
Állj! Ki vagy?
Kezet föl!
Ne löjj!
Add meg magad!
Nem bántunk!
Mi a neve?
Jójjön velem.
Ne féljen, mi jó emberek vagyunk.
Mentek erre katonák?
Ágyu.
Tüzér.

— — — — —
— — — — —
— — — — —
Maga leány?
Asszony?
Maga tetszik nekem!
Ejnye be szép.
Adjon egy édes csókot!
Haragszik?
No, ne izéljen!
No, most jól van.
Még egyet!
Édes angyalom.
Üljön mellém.
Ugy.
Mikor jöhetek el megint?
Holnap?
Mindennap?
A viszontlátásra!
Köszönöm.
Suviksz.
Széna.
Szalma.
Ló.

S. J.

Lhevinne József.

Egy arckép alá.

Elöttem egy arckép, művészi kéz lendületes munkája, velem szemben, az íróasztalon túl álló karosszékebe süppedten az eredetije. Felváltva nézem a két arcot, a rajzolat és az eredetit. Őszintén szólva, féltettem Lhevinne barátomat a portraitező művész szemétől, rajzónjától. Vajjon meg fogja-e látni ebben az élet pillantásra csak faji jellegzetes reprezentáló arcban azt, ami a művészre jellemző, ami többet mond, mint a közönséges képmás, tud-e a vonalnak olyan súlyt, jelentőséget, jellemző erőt adni, hogy az ne csak az eredeti külsőségek leírása legyen, hanem egyúttal lelki analízis.

Berény Róbert pompásan oldotta meg feladatát. Ennek a néhány perc alatt készült rajznak egy vonala többet mond, mint a részletező és többnyire torzító fényképezőgép lencséje.

Különös arc Lhevinneé. A mint így elgondolkozva ül elöttem, cigarettájának kékes füstjébe burkoltan, meg kell vallanom, az első pillanatban senki sem tételezhetné fel a művészt ebben a zömök testű, bodros, rőthaju oroszban. Egy végtelenül jó, csupa-szív ember benyomását teszi, olyanét, aki már megtépzott az élet vihára, de aki a jóba vetett hitét sohasem veszítette el. Szemének meleg, naiv pillantásából néha előrezen valami sajtóságot megriadtság, talán az ősi atavizmus, mely a pogromok véres emlékeit tükrözi vissza orosz földön élő fájának minden fiában. Ilyen az arca, valahányszor leül a zongorához és bizonyos szomorúság suhan végig rajta, a míg kezeit a billentyűkre teszi.

Játék közben megváltozik az arca. Átszellemül, harmónia ömlik rajta végig, a szegletes vonások egymásba olvadnak, elsimulnak, mélységes ihlettség száll az ember felé félig lehunyott lágy szempillái alól, a haja, ez a karakterisztikus moha kemény koponyáján, mintha biblikus lángokkal égne és keskenyre szorított ajkai közül kicsillanó fehér fogsora szenvedélyt és művészi érzékiséget áruel. Egy ember, a kinek egész lényé a zenében olvad fel, minden tagja, izma, sejtje csupa muzsika. Gyakran

megfigyeltem gyakorlás közben. Összeszorított ajkkal, görnyedt háttal ül a zongoránál, valami különös izgatottság nyilatkozik meg egész tartásában, csak a keze nyugodt. Bámulatos higgadtsággal tudja irányítani, kormányozni ezt a két ritka arányosságú, pompásan mozgékony kezet, mely megtartja nyugodt, harmónikus alakját a legszedületesebb futamok alatt is. Az ujjai, melyeknek minden izülete külön egyéni életet élnek, végeznek minden technikai munkát. Csuklójátéka bámulatosan könnyed, hihetetlen egyszerűségű. Vele született-e, tanulta-e, nem tudom. Mikor először hallottam tőle Rubinstein szakkato-efüdjét, megkérdeztem, hogyan sajátította el ezt a bravuros technikát.

„Négyéves koromban egy dobót kaptam ajándékba. Nem emlékszem már rá, de később gyakran mesélték otthon, hogy a nélkül, hogy bárki is mutatta volna, nagyszerűen tudtam dobolni. A legnagyobb könnyedséggel vertem ki a legkomplikáltabb pergéseket, a csuklótechnikám, úgy látszik, már akkor is fejlett volt.“

Mosolygott, aztán tovább játszott. Végtelen gondossággal, alaposággal gyakorol és folyton tanul. Az ő hangversenyének műsorához nem illik a shakespearei vigjáték cím: „A mit akartok.“ Lhevinne jelmondata: *a mit én akarok!*

Az olcsó sikereket nem szereti és megveti. Érzí, hogy csak akkor nyújt igazán művészi, ha előbb megszenved érte, fárad és vesződik. A legtökéletesebb akar lenni és ez az acélos akarás teszi nemessé produkcióját. Végtelenül lágy, bensőségesen meleg a lírája, de magávalragadó a drámai ereje és megvan benne az a ritka művészi tulajdonság, hogy tiszta zenei hatást kelt akkor is, mikor viharzik a hangszere és monumentális arányokká dagad fel játéka.

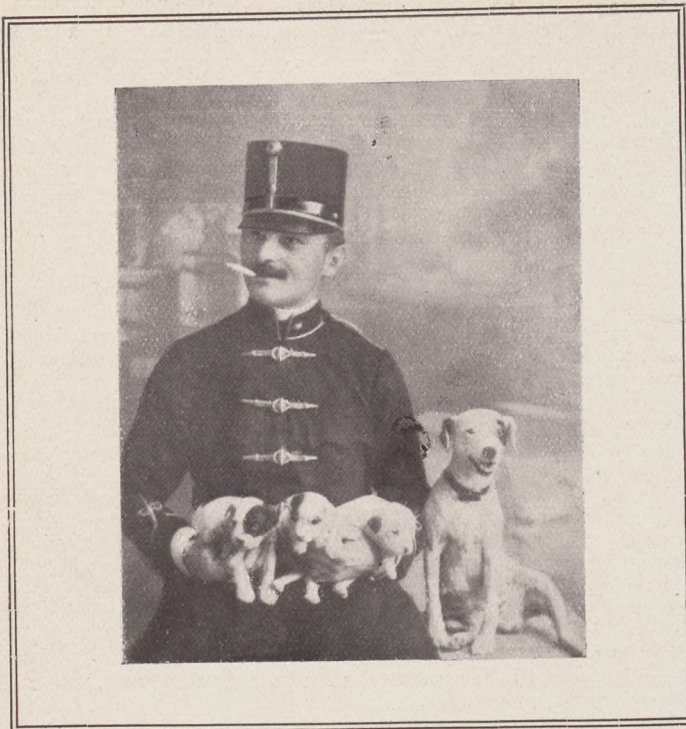
Lhevinnet a hangversenyteremben ismertem meg, ott tanultam meg csodálni és szeretni benne a művészt. Az embert otthonában ismertem meg benne. Művészek ritkán hatnak jól pongyolában, a koncertterem fénye, parfümjé, csalóka hazugságai nélkül. Lhevinne ritka kivétel. Nem pózol és nem mond frázisokat, nem szeret a művészetéről beszélni, de semmi fogékonysága sincs a gyakorlati dolgok iránt, nem él a jelenben, ujságot sohasem olvas és a háborúról kevesebbet tud, mint egy kis gyermek. Valami egész halvány képzetként él a tudatában, hogy az orosz nép, melyhez tartozik, ellenséges viszonyban áll a némettel, mely egy évtized óta vendégül látja s a magyarral, mely tomló lelkesedéssel ünnepli. Tudomásul vette, hogy időnként jelentkeznie kell a berlini rendőrségen és szabadságot kell kérnie, ha Budapestre akar jönni, de az okot és az összefüggést nem tudja tisztán. Épp olyan természetesen tartja, mint hogy honfitársát, Hubermann Broniszlávot a német kormány kiengedte hangversenykörútra — Hollandiába, egy semleges országba, ami német diplomáciai körökben nagy feltűnést keltett. Csodálatosan naiv, szinte gyámolatlan a köznapi dolgokban és a minap, a mikor véletlenül a háborúról volt szó ebéd közben, ámulva kérdezte, hogy hát Szaloniki hogyan kerül bele a háboruba!

Őszintén ragaszkodó, igaz barát. Az emberi szívnek az a melegsége árad belőle, ami csak nagy művészek és igaz emberek sajátossága. Otthon úgy bának vele, mint egy nagy gyermekkel és meghatva attól a szeretetből, mellyel a felesége gondozza, nem engedhetem meg, hogy ez a kedvesen naiv, gyámolatlan művész rideg és barátságtalan hotelszobában töltsen budapesti séjourjait. Meghívásomat kitörő örömmel fogadta ezelőtt három évvel és azóta nálam lakik minden évben néhány héten át. Szeret bennünket és meghatja a budapesti közönség lelkesedése. Egyetlen vágya, hogy meghálálja a magyarok nagy rokonszenvét és ezt úgy véli megvalósítani, hogy magyar komponisták műveit felveszi műsorába. Lelkes, igaz barátot nyert a magyarság Lhevinne Józsefben és a mi zenekulturánknak nagyjelentőségű fejlődési lehetőséget nyújt, ha egy olyan kiváló művész veszi pártfogásába, mint ő.

A zongorán kinyitva hever Beethoven egyik szonátája. Az imént játszotta el első tételét. Most magába mélyedten bámul a cigaretta könnyed füstjébe. Mire gondolhat? Az ajtón pöttömnyi kis ember tipeg be, egyenesen a művész felé tart parányi kezecskéit kitérve. A kis leányom, — mondja és a következő percben már a hamutálcán füstlög a cigaretta s a zömök, vállas ember kacagva hempereg a szőnyegen a gyerekekkel. Ugat és nyávog, engedni hogy az apróság tépje a haját, ütögesse a hátát, boldog és gondtalan az arca, épp olyan átszellemült, mint az imént, mikor a Beethoven-szonáta adagioját szavalta el . . .

Apró képekben igyekeztem bemutatni Lhevinne barátomat. Meg akartam világítani alakját, lényét minden oldalról, jellemrajzot akartam róla adni, színeket szerettem volna felrakni az előttem fekvő rajzra. A mit irtam, őszintén és szeretettel gondoltam és kell, hogy ennyi szubjektivitással szemben elnéző legyen az olvasó. De ha összehasonlítom a két művet: az írást és a képet. mégis be kell magamnak vallanom: Berény rajza a sikerültebb Lhevinne-portrait. A lelkének leírásához, művészetének megállapításához izmosabb tollra van szükség, mint az enyémm.

(Cs.)

Bárá Majthényi István 9. honv. huszárezredbeli százados az ellenség előtt tanusított hősi magatartásáért a hadiékítményes III. oszt. katonai érdemkeresztet és a Vaskorona-rendet kapta.

Egymás közt.

Haragos zöld papiroson, finom szálkás írással, őszinte betűkkel egy nemes lélek panaszát hozta el nekünk minap a posta. A levél nincs aláírva, nem tudjuk, ki szól hozzánk, de hangja nobilis, tárgya időszerű és éppen ezért szóról-szóra itt közöljük, fentartva természetesen magunknak az élvezetet, hogy melegebben válaszoljunk is reá.

Íme a levél:

„Rendesen olvasom *A Társaság*-ot és a benne levő divatleveleket és — meg vagyok botránkozva! . . . Ha ez a vélemény a sajátom lenne, elhallgatnám, — elvégre egy ember nézete nem számít — de az én nézetem sok ezer olyan asszonyé és leányé, a kik jobban átérzik a mostani komoly, nehéz időket, semhogy megérteni tudnák, miképp tehetnek a hölgyek olyan örültséget, hogy a régi divaton ilyen nagyot változtassanak.

Kérem, ne dobják félre leveletem; érzik talán maguk is, hogy igazam van?!

Sajnos, a női nem legtöbbje olyan, hogy minden áldozat árán megszerzi azt, a mi divatos. Miért kezdenek el hát olyat, a mi áldozatokba kerül, a mikor inkább inkább össze kellene húzódnunk? Hogy fér össze az, hogy míg az apa, férj, vagy vőlegény a harcmezőn küzd, nélkülöz, vagy meghal, azalatt a gyöngéd nő azon föri fejét, hogyan lehetne még pár méterrel bővebb a szoknya és a derék minél rövidebb? . . . Hát a kik a divatot vezetik és most ilyen újításokat csinálnak, nem gondolkoznak? . . . Nincs szívük és belátásuk? Kérem, maga nem láthatja, hogy pirulok én most helyettük is.

Én igaz magyar honleány vagyok s a szégyen pirja önti el arcomat, hogy nők azok is, a kiknek minden gondolata egy bő toalett és ezért el tudnak felejteni minden mást, a háborút, a sok-sok siratni valót. És ha nem belátóbbak a nők, hol maradnak a férfiak? Az itthonlevőknek csak egy kötelességük volna: vigyázni — s így teljesíteni? Sehol a divat ellen tiltakozó szó, sehol egy figyelmeztetés, hogy talán mégis jobb lesz a közép-úton maradni. Hogy erre szükség van: a nők szégyene s hogy a figyelmeztetés elmarad: a férfiak gyöngesége. A mi hölgyeink nem érdemelnek annyi kiméletet, hogy rájuk ne szóljanak. Gyöngéséget, megértést fételeztek föl róluk? Hol van hát? Még nem késő a figyelmeztetés, nem kell most divat! Többet ér most az olyan lelkű nő, a ki egy időre le tud mondani, mint azok a kik elkezdtek a bő szoknyát s a végletekbe viszik.

Sok ezer asszony és leány tiltakozó, kérő szava szól itt levelemből s örömmel olvasnám lapjokban, hogy nekünk egy kicsit igazat adnak. Ha meg nem teszik, fogadják részvétem és bucsuszóm. Adieu, *Társaság* akkor, — én nem bosszankodom mindennap; akkor maguk sem tudnak jobbak lenni. Elhiszik?

Egy jó honleány a sok ezer velem együtt gondolkozó közül —
Debreceből.“

Kedves Honleány,

álljunk meg egy szóra. Elolvastuk a levelét és van rá mondanivalónk. A hazafiság és az önfeláldozás sem a szük, sem a bő szoknya. A gyász sem a fekete. Az ormánsági gyönyörű magyarnak például fehér és kalotaszeg asszony-népe legszínesebb selyem kendőivel borítja be kedves katonája koporsóját. Temetőiben piros, fehér, sárga kendőket lobogtat a szél a színes fejfákon. Egy ilyen temető cseresnyefa virágzás idején csupa szín és élet és mégis mennyire temető! És mi láttunk nagyvilági dámát is selyemben, gyémánttal teleakva, a kinek darabokra volt törve a szíve és türt és szenvedett, mint egy hős.

A divatot nem mi csináljuk, hanem az élet. A mi nékem luxus, nékem, a kinek van fölöslegesem, az tíz, husz, száz másnak kenyér. Kenyér a munka nélkül maradt női kéznek. Mert a divat áldozat is lehet. Az élet megy, rohan tovább a maga útján, élni kell és az élet elsodor. Természetes, hogy a kinek nincs fölöslege, az nem könnyelmű, hanem bünyös, ha nem takarékoskodik. De a kinek adott az Isten, az adjon másnak és le kell vágni az olyan kezét, a mely alamizsnát ad. Munkát kell adni. Becsületes munkát és azt kell megfizetni.

Egyébiránt a divat maga is mindenkor alkalmazkodik az időkhöz. Lám, máris alkalmazkodott, a mikor a hozzáférhetetlen lyoni selyem helyett a berlinit kínálja s a francia divatból — Svájcra át — németet csinál. Németet, a mit azelőtt mélységesen megvetett, lenézett. Ezt tessék megróni, ezt! Hogy mindig idegen kell a magyarnak, párisit, angolt nem hirdethet, ott fészeng már kirakatainkban a „berlini divatujdonság“ — a mi nem is berlini . . . Ez azonban még talán meg is bocsátható, mert újabb bizonyosága annak, hogy a divat a finom izlés eredménye s ha nekem nincs izlésem, készen veszem onnét, a hol találom. Fölháborító csak az, ha feslett, erkölcstelen motívumokból azonzik és táplálkozik a divat. Tessék csak jobban megnézni ezt a mai divatot — erre valami szelid csintalanságot igen, de buja hányivetiséget a rossz-akarát sem foghat rá. A világháború divatja visszament formákért, vonalakért, színekért oda, a hol egyszerűséget, levendulást, rozmaringos, ibolyás illatot őriz az elsápadt mult, az elmúlt száz-év harmincas, negyvenes éveinek tiszta levegőjébe ment vissza, Biedermeyerékhez . . . Visszament az Alt-Wien polituros asztalain mosolygó porcelláncsészék közé, a mikből jóillatú kávét ittak szelid tekintetű nagyanyáink. Visszament a zártabb, de kedvesen redőzött formák közé, mert bennünket is visszavitték oda érzelmeink s visszavitt bennünket — a kényszerítéség.

Ön, kedves Honleány, megszólja a mi divatleveleinket, pedig mi ezután is kénytelenek leszünk divatlevelet adni és pedig olyant, a mi a mai divatot ismerteti. Mielőtt azonban mi is bucsuszót mondanánk Önnek, engedje meg, hogy megkérdezzük: hogyan öltözik Ön és hogyan akarja öltöztetni hölgyeinket? A háború előtti évek divatja szerint talán? Hiszen ez a divat: maga a feslettség volt, a fékely, melyből a Caillaux-pör tanulságaiban Páris minden romlottsága fakadt elé. A hasított szoknyát, vagy a „bukjel“-szoknyát méltóztatik sajnálni?! . . . Igaz, ahhoz kevés szövet kellett, de sok szemérmertenség. Az kevesebb szöveggel takart, úgy, hogy mindent teljesebben megmutatott.

A divat erkölcse mindig abban nyilvánul: miféle formákat hangsúlyoz? Testi hatásokra törekszik-e, vagy van-e benne szép gondolat? . . . A maiban van. Visszatér az egyszerű formákhoz, sőt takarékos, mert a takarékoskosságot nem a rőf határozza meg.

És végül . . . a lemondás, a gyász, az elmulás és keserűség, a fejre hintett hamu, a szörcsuha maradjon a legyőzöttek — mi rendületlenül hiszünk s az életet a divat is. Hogy is dalolta Tóth Kálmán a magyar anyáról: „ . . . az egyiket odaadta, a másikat nem siratta — s ment a gyermek, ment: előre!“

Mi nem gyászolunk, mi dolgozunk és mulatunk is, — járunk színházba, hangversenyekre is . . . templomba is, ahol hálát adunk a jó Istennek. Mi élünk — s az életből, kérjük ne óhajtja száműzni a divatot, mert az lehetetlen, s mert azért kár is volna. Bocsásson meg divatleveleinkért s megért bennünket, ha meg-gondolja újból: egy-egy divatos bő szoknya révén hány munkára szorult női kézbe jut egy-egy karéj kenyér . . . (Myd.)

Az építőmester nem birta tovább. Tudni akarta, hogy mi történik. Felrohant a lépcsőn. A zöld szobában nyers mozdulattal felrántotta a fatáblát.

Szemközt füstölögve égett a királyi vár és a bástyán egy kicsiny fehér zászló mellett, háromszínű lobogót bontogattak a levegőben.

— Győztek! — kiáltotta Ulwing Kristóf. Rövid csengésű hangja, mint egy kalapácsütés végigcsapott a házon.

Anna nevetni kezdett:

— Hallod Kristóf, győztünk!

Fenn a bástyán a májusi napban, mint egy adakozó kéz, kinyílt a zászló szöve a vár felett és kiáradt belőle az ünnep, Pesten és Budán a zászló színei visszhangzottak. Háromszínű lobogók feleltek a házak ablakából, a padlásnyílásokból, a tetőkről.

A nép énekelve rohant a lánchid felé. Az emberi lábak szabálytalan dobogása összekeveredett. Az ár vitte Ulwing építőmestert is. Ment a testvérehez. Mennyit fog mesélni? Mennyit fog kérdezni?

Szemközt futva jöttek a budaiak. A két város egymás karjába szaladt a Duna hidján.

A hegy alatt tolongás támadt. Nehéz szekér kanyarodott az utra. Sárga arcú, vézna ember ült a bakon. A bajusza két oldalt fekete karikában lógott a szája mellett. A szekér ponyvával volt leterítve. A ponyván piszkos vörös foltak látszottak. A saraglyából emberi lábszárak és karok lógtak elő és gyámoltalanul rángatóztak a kocsi mozgása szerint.

A tömeg már nem énekelt. A férfiak levették a kalapjukat. Az elől állók iszonyodva kiáltottak a kocsisra.

A rázástól lassan csuszott ki a ponyva alól egy holttest. A sárga arcú kocsis közömbösen csapott a lovak közé. A szekér gyorsabban kezdett görögni. A halott feje már a földhöz ért. Beleütődött az ut kiálló köveibe. Zökkenve ugrott fel. Merev nyitott szemével esett vissza a porba.

Hangtalanul ment tovább a tömeg.

Saraglyákon sebesülteket hoztak. Az üszkös házak udvarában vörös sapkák, szuronyok. Az utca kövezetén egy döglött ló. Felette kék fényű legyek rajzotak. A kanális-árokából két csizmatalp meredt elő. És ponyvával letakart szekerek mindenütt. Élettelen terhük lassan himbálódzott a napban.

Ulwing Kristóf befordult a Szentháromság-tér szegletén. Az órásbolt előtt emberek álltak. A ház kiugró emelete mély árnyékot vetett az éles, fehér világságba.

Az építőmester megismerte Sebestián testvér barátait. A sánta fametsző a falnak dült és a szemét törülte. A cenzor is ott volt. Arcához szoritotta a kezét, mintha a foga fájna. A hátulsók ágaskodtak és előre-tolták az állukat. Mikor őt meglátták, mindannyian köszöntek.

A várkapellánus hegyes madárcarca az ajtónyílásba furódott. Jelentős lépéssel indult az építőmester elé, Sokáig beszélt. Kenetteljesen többször az égre mutatott és fejét oldalvást ingatta.

Ulwing Kristóf nagy csontos keze, mint két elgörbült kapocs, összeakadt a mellén.

— De hát hogyan történt? . . .

Most már körülötte álltak mind. Egyszerre beszéltek valamennyien. Egy furcsa régimódis asszonyság hirtelen bókot csinált az utca közepén.

— Engedelmevel, Csik Amália vagyok. Engem illet a szó. Ők is csak tőlem hallották. Tetszik tudni a Halász-bástyán lakom. Ma éjjel elszédült a férjem, mert a pincébe bujtunk. Rossz volt a levegő. Felmentem orvosságért a lakásba.

Az építőmester kinosan fordult a boltajtó felé. Az emberek elállták az utját.

— Csak röviden — sugta a várkapellánus. Az asszonyság gyorsabban folytatta.

— Méltóztassék elképzelni, az ablakomból láttam. Valaki tüzet gyújtott a bástyán. Mindjárt megismertem. Az órás ur volt. Láttam az arcát. A láng belevilágított. Aztán egy lövést hallottam. És az órás ur lebukott a falnál.

Ulwing Kristóf szive összeszorult. A szeme vörös lett, mintha füst marta volna. »Szegény Sebestián testvér . . . és egyszerre Annára kellett gondolnia.

Az asszonyság nagyot sóhajtott:

— Tetszik tudni, nagyon megijedtem. Futottam vissza a pincébe. Csak a férjem magyarázta meg az egészet. A tisztelendő kapellánus ur is tudja, a többiek is. Ők törték be a boltajtót az ostrom után.

Az építőmester megint a bolt felé tódult.

A várkapellánus intett, hogy álljon meg. Ismét az égre mutatott. A hazáról beszélt. A hősekről . . . Átszellemülten emelte fel hegyes madárcarcát.

— És mind között ő volt a legönfeláldozóbb . . .

— Miért mondja ezt? — Az építőmester elviselhetetlennek találta a pap hangját.

A várkapellánus egyre lelkesebben szónokolt:

— Ulwing Sebestyén neve mindig élni fog emlékezetünkben. A hálás Buda megőrzi hős vértanuinak emlékét.

Az építőmester összerezsent. Szólni akart, de a pap apostoli mozdulattal tárta ki karját az egybesereglett nép felé.

— És ti, a kiket a hős iránti pietás ide hozott, mondjátok el gyermekeiteknek és majdan unokáitoknak, hogy egy igénytelen istenfélő órásmester volt az, a ki a felmentő magyar seregeket, tűzjelekkel hívta be a várba, a miért derék szívét halálos golyóbissal némitotta el az ellenség.

Ellágyult saját beszédje felett. Az építőmester elképedve nézett körül. Nagy, tarka zsebkezdők kerültek elő. Az emberek hangosan fújták az orrukat. Csik Amália asszonyság a kör közepén állt. Igen fontosnak érezte magát. Minden új jövevénynek előlről kezdte elmondani a történeteket:

— Ugyanis tetszik tudni . . .

— Ő az igazi hős, a mi utcánk hőse — hagyta helyben a szomszédházbéli mézesbábos. A pék is bólintott és a két kenyérre gondolt, melynek az árával Ulwing Sebestyén adása maradt.

Alapítva 1862.

CUENDET CONSTANT

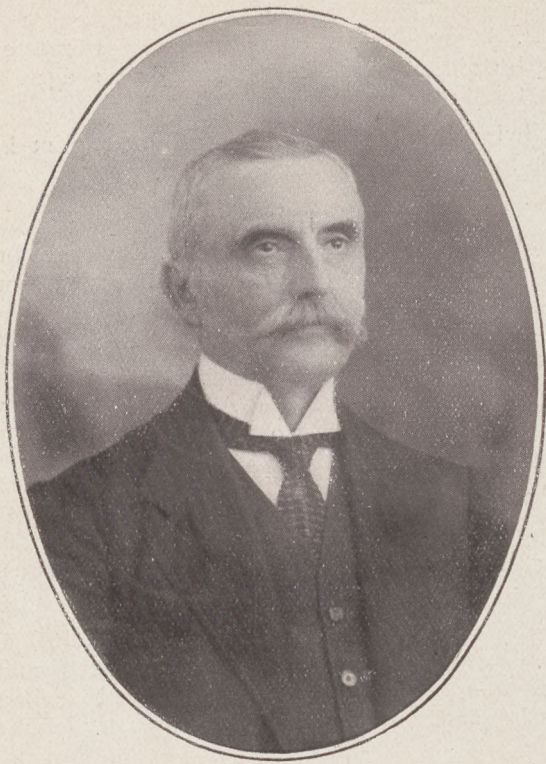
svájci órás

Budapest, IV., Kigyó-tér 5. szám.

Az órás szakmát felölelő összes zseb-, nipp-, fal- stb. órák raktára. :: :: ::

KARCSATTÓRÁK. JAVÍTÁSOK. KATONAÓRÁK.

Szemere György.

Író a művéről.

A Társaság megtisztelt azzal a felszólítással, hogy irjak pár sort most megjelent novellás könyvemről, az *Apró Regények*-ről. Tehát magamról. Mert hiszen az író könyve: az író maga.

Első pillanatra megtorpantam a rám rótt kitüntető feladattal szemben, mert úgy vélem, hogy magukról a jó izlés sérelme nélkül csak a legelső írtaknak, ilyen öntetszelgő tobzódást az én írói rangomban legföljebb a lírai költő engedhet meg magának szubjektív elragadtatásában, semmiesetre sem az epikus vagy elbeszélő humorista, a kinek az érzéke éppen és főképpen attól függ, hogy eljutott-e az önmegismerés ama fokáig, a melyen túl az ő igazi területe kezdődik: az a rendesnél magasabb talapzat, a melyről biztos, objektív szemmel rögzítheti meg az Élet jelenségeit, boncolhatja hőseinek pszichéjét, megértő lélekkel bírálva meg az emberi gyarlóságokat, ostorozva a mértéken túlsapó gonoszságot s dicsőítve, a szuperlatívuszra emelve a nagy, szívbekapó lendületeket.

Tehát nem lenne szabad magamról írnom. Mert nem vagyok *fent*. Elismerem, hogy nagyot akartam írásaimmal, de a szemmel tartott magaslatokat elérnem nem sikerült. Írtam a magyar parasztról, a kit a világ legtökéletesebb teremtményének tartok, a kit imádok, mert ő az én büszke fajom soha el nem pusztítható erőforrása, nemzetem létének, jövőjének biztosítéka, írtam a magyar urról, amarról, a ki megmaradt a régiek közül, emerről, a ki most képződött a társadalmi evolúciók és néprengések spontán zürzavarai között, — de a parasztot, az urat megírnom nem sikerült. Csak állítottam róluk egyetmást, olyat is, a mim egdönthetetlenül igaz, de az egész kép, a koncepció hibás. Hiányzik belőle valami. Talán a szuggeráló erő, ez a lelki többlet, a mi a művészt teszi.

Csak egy a bizonyos. Lelkiismeretes igyekeztem lenni. Soha senkitől nem kértem kölcsön semmit. Gyarló a mit írtam, de az enyém. A tapasztalatom, a lelkem, az örömem, a szenvedésem, vívódásom. A mi gyönyö-

rúséget élveztek, bánatot szenvedtek az én hőseim, az mind keresztülzajlott az én szívemen is.

Talán ennek köszönhetem, hogy észrevéttém a magyar irodalom küzdőterén, sőt meg is szerettek néhányan a rokonlelkűek közül.

Nekem ez kell: a megértés, a szeretet. Mindig az volt a vágyam. A többi, a mi önmagától szokott hozzátapadni az író nevéhez: az a bizonyos nimbusz, a mit ügyeskedő pózzal, önreklámozással, kacérkodással szokás a közönség lelkéből kiváltani, a nagy tömegek és klikkbeliek elismerése, hidegen hagy.

A magam gyönyörűségére, megerősítésére irtam, a mit irtam. Lelki szükségletből. A közizléssel nem tudtam megalkudni.

Ki veheti ezt tőlem rossz néven?

Szemere György

SZERELEM-SZIRTJÉN.

*Szerelem-szirtje bérci oltár
A kék magasság kezdetén,
Áldozó napfény glóriázik
Mohával prémelt peremén.*

*Szerelem-szirt az ihlet réve,
Halk vallomások temploma,
A megértések boldog bércé,
Szízi szerelmek szent hona.*

*Szerelmem! ide gyakran hozz el!
Itt nem nyilaz ránk földi szem.
Mondd, hogy a Mennybe röptünk fel
S ha megcsókolsz — én elhiszem!*

Thomajfalva Kiss Géza.

Tolnay Kornél, a magyar kir. államvasutak elnökigazgatója, államtitkári címet kapott.

Fehér Imre ezredes, az Orsovánál átkelt seregcsoport parancsnoka, hősi magatartásáért több kitüntetésben részesült.

verebí Végh László 11-es huszáraszázalós, harctérre indulás előtt. Jelenleg Besszarábiában a fronton harcol.

Kézdy-Vásárhelyi Kató, többszörösen kitüntetett Kézdy-Vásárhelyi László százados leánykaja.

Egy kereskedő tanácsai fiának.

Ez a címe egy amerikai könyvnek, a melyből hamarosan elkapkodtak néhány százezer példányt. A szerző neve nincs a könyvön. Arra nem is kíváncsi a gyakorlatias amerikai, hogy ki írta. Okos ember írta, valami józan self-made-man, valamelyik newyorki vagy csikágói kereskedő, a ki fiának ad tanácsokat, iskolába küldvén őt. Azt hisszük, veheti hasznát a sokszor zordon tanácsnak a magyar is.

Kezdi pedig, a derék kereskedő így:

„Jól tudod, fiam, hogy indultam én az életnek. Könyökkel, ököllel, tolakodva. De a hánszor oldalba döftek a tolakodásban, mindannyiszor előbbre jutottam egy-egy lépéssel. Eleinte két dollárt kerestem hetenkint s az irodában, az íróasztal alatt háltam. De azt tudtam jól, hogy az a két dollár mennyit ér. És megtanultam azt is, hogy derékaljnak kemény a padló. Ezeket, fiam, néked is meg kell tanulnod.“

A kereskedő nem igen bizik abban, hogy effélett az Univerzitéson tanul meg a fiu. És mint gyakorlati ember, azt kérdi: Vajjon, hoz annyi hasznót a kollégiumi nevelés, mint a mennyibe kerül? . . .

„Az első, a mivel a nevelés és oktatás az embernek tartozik: a *jellem*. A tudás csak azután következik. Erősen óhajtom, hogy szorgalmas tanuló légy, de még erősebben, hogy derék, becsületes ember (a good clean man) legyen belőled. És ha elvégezvén iskoláidat, a lelkiismereted tiszta marad; nem sokat tördöm vele, ha egy-egy helyt foltozásra szorulna is a latin tudományod.

Az iskolai nevelésben két, határozottan megkülönböztethető részt látok: Az egyik, a mit a professzorok tanítanak az osztályban, — a másik, a mit társaidtól tanulsz el, az osztályon kívül is. Az első rész révén sohase lesz belőled egyéb, csak diák. A második rész az, a mi emberré tesz. Ha jól meggondolom, a kollégium csakugyan hoz annyit, a mennyibe kerül. . . Mindaz, a mi gondolkozásra serkenti a fiut — s jó fürge gondolkozásra, — már haszon. Utóvégre, az iskola nem teszi ostobává a fiut, ha nem ostoba fiu, — csak a tökkelütötteket teszi még bambábbakká. Az is

bizonyos, hogy nagy elméket nem termel, de mívelheti a rá bizott eszes fiukat. Mert a dologban nem az a fő, hogy az ember sokat tudjon, — az a lényeges, hogy az ember tudjon valamit alaposan és tudja annak hasznát is venni. Ezzel kell számot vetnünk, fiam.“

A kereskedő nem igen elmélkedik a jellemről, de érzik egészséges, egyszerű írásából, hogy nincs a világon semmi, a mit többre becsülne a jellemnél. Szüntelen vissza és visszatér arra, hogy az ember első sorban önmagával szemben legyen őszinte. És tiszta haszonnak tekinti, ha valaki uralkodni tud önmagán, ha kíméli tudja felebarátját és ha elhatározásra nyomban kész, mihelyt kedvező alkalom kínálkozik.

„Van mentség minden tévedésre, a mit ember elkövethet, — csupán csak egyre nincs. Arra nincsen mentség, ha valaki kétszer egymásután zuhan ugyanabba a verembe. Verheti mellét akármily töredelmesen: hanyag, haszontalan fráter az ilyen.

Ha hibát követtél el, fiam, ne takargasd azt magad előtt. A záptojást már a fészekből kell kivetni.

Jusson eszedbe, hogy könnyű kedveden uralkodnod, a mikor igazad van. A mikor azonban nincs igazad, véged van, mihelyt dühösködni kezdesz.

A tapintatos ember kihuzza a darázs fullánkját is, anélkül, hogy megszurhatná őt.

Tapasztalásból beszélek; a büszkeség sarkantyú az erősnek, de belébotlik a gyöngébe.

Ugy kelj föl reggelenként, hogy tudjad, mi a végeznivalód aznap, máskülönben magaddal elégedetlenül leszel kénytelen lefeküdni estve.

Az ember egészségének nem az árt, a mit munkaközben végez, de az, a mit pihenéskor csinál.

Viszont, jól megjegyezd, fiam, hogy az érdemes embert serkentő büszkeséggel nem szükséges hivatkozni a kereskedőnek mindjárt pályája kezdetén. Fogadd el azt, a mivel kínálnak, — kivált, ha az valami jó hivatal, — nyomban. Így cselekedtem én is pályám kezdetén. Kukaccal potykát foghatsz. A potykával ez után nagyobb halat, majd harcsát — s akkor már lesz valamid, a mit érdemes rostélyon sütni.

Az, hogy a mit csinálsz, nevezetes-e, vagy pedig jelentéktelen: mellékes. A mig csinálsz, előtted az

legyen a világ legfontosabb végzendője. Az üzlet, fiam olyan, mint az olaj, nem keverhető az semmivel.

Mi hát az üzlet törvénye, hogy annyira egész embert követel magának?

Minden üzletnek ugyanazok a közös törvényei s e közös törvények megtartásán alapszik a gyakorlati kereskedés. És e közös törvények annyira egyszerűek, hogy ostoba ember soha meg nem tanulhatja. E közös törvény annyira nehéz, hogy a lusta ismerni se akarja. Hány levelet kapok, fiatal emberek kérdeztetik: hogyan boldoguljak? . . . És ha felelek nekik, azt válaszolják, hogy én csak afféle általános bölcselkedéssel szolgáltam.

Megismétlem neked:

Üzletteddel, az első esztendőben, úgy bánj, mint a hogy futóversenyre készülő bánik magával. Soha olyan sebesen ne lépj, hogy annál gyorsabban is ne járhasz.

Az a hölgy, a kinek arcképe a dolláron van, az az egyetlen hölgy a világon, a ki teljesen közömbös és érzéktelen. Ha tehát egyenlő fegyverrel akarsz küzdeni véle, minden komoly üzletben teljesen mellőznöd kell az érzelmi részeket.

Hallottam, aszondják, a szó arra való, hogy az ember velük gondolatait elrejthesse. De én, fiam, inkább azt tapasztaltam, hogy az emberek nagyon sokat beszélnek, a helyett, hogy gondolkoznának. Az üzlet-ember beszélgetése egyszerű: legyen mondanivalója, tudja azt elmondani s azután tudjon hallgatni. Az első szót, fiam, engedd át az ostobáknak, az utolsót pedig a nőknek.

A derék kereskedő ennyit elegendőnek tart, hogy fia kellően gazdává érjen.

Már most, mint gazdának, mi légyen a teendője?

„Sok fiatal ember irigyli főnökét. Azt hiszik, törvényeket a főnök statuuál és pedig a saját kénye kedve szerint! . . . Szó sincs róla. Ha van az üzleti irodában valaki, a ki legkevésbé cselekedhetik kénye s kedve szerint: az éppen a főnök. A gazda csak azért lehet gazda, mert különb ember mint azok, a kik csak parancsszóra boldogulnak, és gazda, mert a felelősség nagyobb terhét is megbirja.

A ki engedelmeskedni nem tud, parancsolni sem tanul meg soha. Botorság az, a mit a világ hisz, hogy valaki föltétlenül a maga ura lehet (your own boss) . . . Legföljebb a vándorlegény! . . . De még annak is bajos, hiszen ott a zsandár! . . .

Mondjad szemébe valakinek az igazat, a mit megérdemel: nem hisz néked. Vezesd az utra, a melyen maga bukkanhat az igazságra, — így talán boldogulhatsz vele.

De, — és ezt jól megjegyyezted, fiam! — habozál jó sokáig, mielőtt szemrehányással illetsz valakit alkalmazottjaid közül, — viszont, soha egyetlen olyan alkalmat el ne szalaszsz, a mikor jó szót adhatsz nekik.

Soha, de soha, kémkedést meg ne tőrj közöttük. Soha egyiktől se kérj véleményt a másiktól. A ki parancsolni tud, annak nincs szüksége spionokra. A ki

az emberi természetben olvasni nem tud, soha embereket dirigálni meg nem tanul. Soha ne fenyegetőzzél! A fenyegetés váltó: aláírtad, lejáratkor fizetned kell. Várj, míg cselekvésre készen vagy s ekkor a fenyegetőzés már fölösleges.

A praktikus amerikai, a ki ilyen szokatlanul őszinte tanácsokkal szolgál fiának, a ki merőben gyakorlati alapon tanulta meg mindazt, a mit tud: nem türi az üzleti irodában a nő-alkalmazottakat.

„Az asszonyt szeretem odahaza, — az irodában nem tűröm. A nő nem üzletre termett. Azt tapasztaltam: hogy a mikor nincs jussában a nő, menten nő-voltára hivatkozik, hogy engedékenységre szelidítse ellenfelét; ha pedig fölülkerekedik, szó sincs többé nő-voltáról, kapzsibb és kegyetlenebb a legridegebb férfinél. De meg aztán, ha valamelyik alkalmazottam megrovást érdemel, nincs kedvem a magam mentegetésére, mielőtt megrónám. Nem akarom látni, hogy pironkodik, mint omlanak könyei holmi kis illatos zsebkendőbe. Sokkal inkább meghatnak otthon ezek az apró női fogások, semhogy az üzletben is találkozni óhajtanék velük. A helyett, hogy asszonyt alkalmaznék, a férjet biztatom boldogulása útján. Így aztán a férfi is, a nő is nékem dolgozik. Ha megelégedett asszony ül odahaza, a férjnek helyt a szive az üzletben is.“

Szentül meg van győződve a józan amerikai, hogy helyes családi életre szüksége van az üzletembernek. Számít is arra, hogy a fia megházasodjék. A világért sem biztatja merő érdekházasságra.

„Pénzért házasodni, vagy pénz nélkül, — egyformán botorság és bűn.“

Kérjen a fia tanácsot tőle, — ezt óhajlja: „A fiatalember megkérdezi apját, mielőtt megvásárolná a paripát, — de bezzeg, mennyire bizik magában, mennyire nincs szüksége apja bölcsességére, a mikor feleséget vesz.“

„Jó, keress magadnak szép, fiatal asszonyt! Hisz vannak a házaséletben pillanatok, a mikor a világ legszebb asszonya se tetszik az embernek, — de a csunya asszony ilyenkor még nagyobb szerencsétlenség. Mindenesetre, ne feledd, fiam, hogy jól meg kell választani a feleséget, — ha tévedtél, e tévedéseket, mint a koloncot, cipeled az egész életen át.“

Igy tanítja fiát az amerikai kereskedő s szurközbe egy-egy jellemző, általános bölcsességet is. Például:

„Tudom, hogy a látszat csal, de inkább csaljon az én hasznomra, mint káromra.“

„Mellékes, hogy a régi módszer jó, az új többet ér, ha csak annyit ér is.“

„A ki új világot keres, hogy ott jobban boldoguljon, annak, ha van benne erő a boldogulásra, azt tanácslom: menjen inkább valami vén nagyvárosba, a hol több az összehalmozódott pénz.“

De hogy milyen okos, milyen mélységesen emberismerő ez a *businessman*, azt eme nagy mondása igazolja: „Két dolog van, a mit soha az embernek meg nem bocsátanak: a bukás és a siker.“ (Md.)

APOLLO

a ROYAL-SZÁLLÓ épületében
az előkelő társaság mozgóképszínháza.

A trónörökös az északi harctéren: Az előtérben Csécsy dandárnok és Mérey alezredes látható.

A trónörökös az északi harctéren: Balról-jobbra: Csécsy dandárnok, Böhm-Ermolli hadseregpáncsnok és Czibulka altábornagy.

A régi ház.*

Irta Tormay Cécile.

A napok multak. Az ágyuzás szünetelt. Riadt alakok bujtak elő a pincékből. A házak falához lapulva nézték a tüzet és hirtelen szaladtak át az utcák közén.

A város várt és visszafojtotta a lélegzetét. Az Ulwing-házban nyomasztó lett az aggodalom.

Kristóf egész héten nem kelt fel az ágyából. A beteges ijedtség az arcán maradt. Nappal szótlanul feküdt az iroda szegletében. Éjjel nem birt aludni a félelemtől és az ablakhoz lopózkodott.

Kinn az udvarkertben komoran álltak a fekete gesztenyefák. Néha vörös lett a koronájuk valami lebegő távol visszfénytől. Leveleik, mint lapos vérző ujjak mozogtak az ég irányába. A bokrok között is mozogni kezdett valami. A huzóskut vicsorgott. Egyszerre egy istállólámpa állt a földön. Fényén emberek léptek át és dézsákban cipeltek vizet a padlásra. Az építőmester is ott volt, ingujjban huzta a kutat. Felváltva János Hubert is huzta, de ő feszes kabátot viselt és fehér gallérja világított a sötétben. Aztán elmentek pihenni mind. Az udvar üres lett.

Kristóf ismét félni kezdett. A nyakához kapott. Ugy érezte, mintha ott benn vékony fonalak remegtek volna. Azóta tartott ez így, mióta a nagy csattanás meglökte a házat. Szüntelenül megisméltődött az akkori kép a homloka mögött. El akarta tolni magától, de valami visszanyult az agyvelejébe és visszatolta.

* Mutatvány Tormay Cécile ily című pályakoszos regényéből.

Klotild női divatszalon

Budapest, IV, Koronaherceg-utca 7.

Előkelő divatruhák, ragyogó toalettek,

✦ elegáns kosztümök készítése megrendelésre! ✦

Eredeti művészeti darabok tervezése!

Be szeretett volna menni Annához, hogy ezt elmondja neki. Hátha nem értené meg? Most nem birta volna elviselni, hogy kinevessék. Levetette magát az ágyra és két tenyerébe szorította a fejét. Miért nem lehetett ő olyan, mint a többiek? Miért kellett neki mindég olyasmit gondolnia, a mit mások nem értettek meg?

A szomszéd irodaszobában Anna sem birt aludni. Mióta a gyalogkapun át kiállott egy percre a Boldogasszony templomtornyára, mindig Sebastião bácsi járt a fejében. Ő fenn volt a várban. Régóta nem tudtak egymásról semmit. Ugy szeretete volna neki megmondani, hogy gondol reá.

Hirtelen elszánta magát. Lecsuszott az ágyról, kiemelte a tartóból a gyertyavéget, gyufát is vett elő. Lábujjhegyen ment át a kapualján. A lépcsők hidegek voltak mezitelen talpa alatt. A kilincsek finoman nyikorogtak a csendben. Az ebédlőben egy székbe ütdött. Zsibbadt rémülettel gondolt a nagyatyjára. Ha meghallotta volna? Ő soha sem engedné meg, pedig meg kellett tennie, akár hogy is fél, akár hogy remeg.

A zongorához ért. Még egyszer hallgatódzott, aztán meggyújtotta a gyertyát, de körülnézni nem mert. A foga száználmas kis nessel verődött össze. Kinyitotta a fatáblát. Az ablak be volt törve. Ha a szél el találná oltani a gyertyát? De a májusi éjszaka mély és nyugodt volt.

Anna két karjában érezni kezdte annak a régi mozdulatnak az emlékét, mellyel kicsi korában átintett Sebastião bácsihoz a Duna felett. Felemelte a kezét és a világos ablak mögött behajtotta a fatáblákat.

A kicsukott gyertya fénye sárgán áradt az éjszakába, mintha indulni akarna a folyó felett oda, a hová küldték.

A lány, testetlen sötétben tömör, kemény sötétség volt a Vár. Meredek utcáiban nem égtek a lámpák. A házak hallgattak és féltek.

Ulwing Sebestyén napok óta nem bujt elő a boltjából. Nem beszélt senkivel. Nem tudott semmiről. Kenyérrel élt. »Democritost« olvasta. Olykor fáklyafény vetődött be az ajtórepedésen. A fénycsík mereven megerősítelte a boltot és kiszaladt. Az utcában nehéz katonalépések jártak. Olykor ágyuzás hallatszott. A ház lökésekben remegett.

Aznap este várakozó csendben volt minden. Tíz óra felé járt az idő. Ulwing Sebestyénnek egyszerre úgy rémlett, mintha bezörgetek volna az ajtaján.

Mi történik? A szive zavarosan kezdett verni. Hirtelen az Ulwing-házra kellett gondolnia. Nem bírta elviselni a bizonytalanságot, fogta a kalapját, de a küszöbről visszafordult. Mint minden este, ma is körüljárta a boltot. Felhuzta valamennyi órát, közben úgy nézett rájuk, mintha enni adna nekik. Aztán ingó, fél-szeg lépteivel kiosont az utcába.

A néptelen vár tele volt májussal. Az órás sietni kezdett. A Boldogasszony temploma előtt megemelte a kalapját. Kifordult a Halász-bástyára.

Túl a falon, lenn a mélyben fekete volt a pesti part.

Ulwing Sebestyén erőltette a szemét, hogy az Ulwing-ház irányát megtalálja. Halkan felkiáltott. A part hosszú vonalában egy világos ablak. Tudta, hogy neki szól. Öreg szive meleg lett a hálától.

Nem gondolkozott, mikor lehajolt és összekotorta lába körül a szanaszét heverő szemetet. Felhalmozta a bástyafalon, aztán gyöngéden, vigyázva kitepte »Democritos, vagy: Egy nevető philosophus« cimlapját. Gyufát vett elő.

Meg akarta köszönni Annának a jelt. A papiros meggyulladt. Tüzet fogott tőle a szemét. A láng világos lobogással kapott a magasba.

Ebben a pillanatban valamihátbalökte az órát. Lövést hallott és térdre bukott a bástya mellett. Az állát felhorzsolta a falon. Boszankodva nyult oda. A gyomra felémelyedett egy kissé. Csak ekkor jutott eszébe, hogy maga mögé nézzen. Senki sem volt a közelben. Az egyik háznak zörgött az ablaká. A templom mellett világos osztrák egyenruha távolodott a sötétben.

Mikor nem hallatszott többé semmi, Ulwing Sebestyén megkapaszkodott a kövekben és felállt. A templom előtt levette a kalapját. Valahogyan nem tudta visszatenni a fejére, kiejtette a kezéből. Szomorúan nézett utána, de nem hajolt le érte. Egy pillanatra neki-dült a Szentháromság-szobornak. Mintha a szobor egy szeg lett volna, mely közepén leszegezte a teret, csak az a darab föld volt mozdulatlan. A többi lassan, émelyítően forgott körülötte.

»Szédülök«, gondolta és undorodva köpött egyet. Sietni akart. Már nagyon sok lépést tett és még mindig a téren volt. Egészen úgy érezte magát, mint mikor az ember álmában előre akar jutni és kinlódva egy helyben marad.

A Tárnok-utca sötétjében világos egyenruhákat látott. Ez a kép, mint valami rossz emlék, előre lökte. Válla a házakat surolta. Bebotlott a boltba. Kezében a gyufa fegyelmetlen rándulásokkal kerülgette a gyertya kanóccát.

Ulwing Sebestyén beleesett a karosszékbe. Lehunyta a szemét. Mikor újból felpillantott, homályosan látott mindent.

»Mostanában rosszabb gyertyákat öntenek, mint régen«, gondolta. Hirtelen félelem lepte meg. Szomjas volt. Ablakot nyitni. Valakit hívni. Csak félig bírta felemelni a testét. Visszaesett a karosszékbe. Homloka verejtékes lett a kimerültségtől.

Valahol mintha megint ágyuzni kezdtek volna. De ő már ezzel nem törődött. Távolság és idegen volt számára mindaz, a mi másokat illetett.

Imádkozni... Egy gyerekimádság jutott eszébe. Visszagondolt, ez is fárasztotta, mintha a fejét kellene hátrafordítania. Az élete olyan jó és egyszerű volt... Hogy Borbála Kristóf testvérének lett a felesége, az is úgy volt rendén...

Kinos zavar kavargott a homloka mögött. Minden átmenet nélkül arra gondolt, hogy a péknél két kenyér árával adós maradt. Aggódni kezdett. A vargánál egy pár új cipőt rendelt magának. »Fényes csatt legyen rajtuk«. Ezt mondta. És most ki fogja azt megvenni? Ekkor ötlött először eszébe, hogy olyan cipőt már senki sem visel. A szeme könnyelábadt. Akarata ellenére hajlott előre a teste. Már nagyon rozsdások voltak a csattok a cipőjén és a baloldali minden pillanattal rozdsá-sabb lett. A rozsdá szinte folyt rajta. Vörösen, sűrűn áterjedt a fehér harisnyára. Szétömlött a padlódeszkán.

Agyertya tövig égett. A láng még egyszer felágaskodott. Körülnézett. Kilobbant. Olvadt, nehéz faggyuszag terjedt szét a boltban. Sebastián bácsi feje egyre mélyebben sülyedt a bőrkarosszéknek két nagy füle közé...

Odakinn a virradatban minden pillanattal erősebb lett az ágyuzás. De ez a vad dörgés nem Pestnek szólt. A budai magaslatokról a vörössapkás katonák ágyuzták a várat. A császáriak kétségbeesetten feleltek.

A reggel hamuszürke volt és reszketett. Az Ulwing-ház zárt kapuja mögé semminő hír sem jutott be.

A pincében Fügerné asszonyság tépést csinált és leverően sóhajtozott. A kis könyvelő egy hordó tetején ült. Fejét ferdén tartotta, mintha hallgatóznék. Lába minden dördüléskor a hordóhoz ütődött.

A fia mereven nézte őt. Rövidlító szeme összehúzódott. Fáradtan ásitott. Az atyja lába mind nagyobb időközökkel verődött a hordó oldalához. Erről vette észre, hogy az ágyuzás ritkulni kezd. Lassanként megszünt. Aztán még egyszer megremegett a ház. Egy utolsó robbanás ketté harapta az ijedt csendet. Az ablakokból csörömpölve lódultak ki a törött üvegcserepek.

— Ez a közelben volt!

A budapesti 4-es hegyfűzérekek az Isonzo mellett: Balról-jobbra: Verő főhadnagy, Gyertyánffy, Edler és Mészáros hadnagyok.

KONSTANTIN KAPITÁNY.

Történet egy galíciai kisvárosból.

Írta LAKATOS LÁSZLÓ.

A kapitány tudta, hogy ez nem volt igaz és mindketten belefehéredtek Julia hazugságába, mintha féltek volna egymástól. És a kapitány — mégis ő volt a férfi — uri módon feltalálta magát, úgy tett, mintha elhinné és már ebből a helyzetből beszélt.

— Végtelenül fáj csalódnom... Én pedig akkor úgy éreztem, hogy Maga otthon van... Ez a gondolat tett jóvá (— itt az ő hangja esett —) igen jóvá tett az egész város iránt és még a szobámban rám jött az éjszaka, addig mindig vártam, nem szólal-e meg valahol egy zongorán Chopin. A legyei hölgyek mind őt játszó és én akkor még azt hittem, hogy lengyel. Azóta tudtam, hogy bécsi... Több dolgot is megtudtam Magáról... Édes apját, az igazgató urat kérdeztem meg tiszteletben Magáról azután, hogy a kapuban találkoztunk másnap délben... Emlékszik?

— Semmire sem emlékezem. Igenis, bécsi vagyok kapitány ur, sosem játszom Chopint. A kedvenc zenészem Mendelssohn, a ki zsidó volt és én is az vagyok, kapitány ur, zsidó. Ezt eddig nem tudta rólam, tudom, hogy nem tudta, az enyimeim nem mondták meg és Ön pedig föl nem tételezte rólunk, hogy azok vagyunk. Igen, tudom mit fog mondani, épen rólam nem tételezte fel, de az vagyok. Máskor közömbösen viseltem ezt, hogy zsidó vagyok és nem mondom, ha például külföldön utazunk, hogy bántam volna, ha az uram azt írta a szalodák bejelentő könyvébe: római katolikus. De amióta Önök itt vannak, azóta göggel és dölyffel hordom, a miről azelőtt gyakran hetekig is megfélemedtem és talán szívesen feledkeztem meg róla azt, hogy zsidó vagyok. És ön, kozák-kapitány ur, most mondhatja, hogy nem látszik meg rajtam... én más vagyok... egy bizonyos társadalmi soron túl, ez mind elveszik, egy lényegtelen és számba nem jövő külsőség lesz, valami, a miről már csak az ember temetési szertartásán vesznek tudomást a többiek. A mióta Önök itt vannak, azóta szenvedéllyel vagyok zsidó. Abból a fajtából való vagyok, a melyet Önök otthon ütnek, botoznak, gyűlölnék és kizárnak. Zsidónő vagyok uram és ha Ön egy fél óra mulva megparancsolja, hogy sárga foltot hordjunk a ruháinkon, sem a katolikus, sem az orosz paphoz nem fogunk futni, de felvarrom a sárga foltot minden ruhámra. Felvarrom a tulajdon kezemmel, a melynek finomságáról és fehérségéről Ön egy hét mulva egy elviselhetetlen bókot mondott volna. Zsidónő vagyok uram és a férjem zsidó ember... Egy zsidó orvos volt az, a ki a cár katonáit gyógyította a Potocki-uccában.

Konstantin valóban nem tudta, hogy Levinszkiék zsidók. Egy pillanatig meghökkent. Sok száz esztendő forrt most föl benne, hagyomány, gyűlölség, vér. Mind ezt egy pillanat alatt nem lehet legyőzni. És a szíve ezt mondta:

— Így még több nekem, így, hogy nagyobb közöttünk a különbség... És szeretni fogom a hibáját is.

Szeretni fogom a hibáját is — ez volt a legtöbb, a mit a kozáktiszt (az orenburgi ezredből való) magában Juliának adhatott. Hangosan pedig ezt hazudta:

— Ezt is tudtam Önről, asszonyom, a vallását is. Látja, hogy tudtam... Igazságtalan velem szemben ezen a ponton is...

— Igazán tudta? — kiáltott fel Julia olyan melegséggel, hogy azt meg sem bánta és az asszony most adta az első jó pillantást a férfinak.

Gróf Pongrácz Jánosné, főápolónő a Pénzintézetek Hadikórházában. Gróf Batthyány Tivadarné felv.

— Tudtam, — mondta a kapitány és lehorgaszotta a fejét a hazugsága miatt.

Am halásan tette el a szépet, a mi Julia tekintetének őszinteségében volt és belül már szerette volna, ha az előbb még sem hazudik és ha már napok előtt tul lett volna ezen, hogy Julia zsidó.

— Tudta — mondta Julia. — Am, látja, maguk Oroszországban az ottani zsidókkal...

A hangsúly az *ottani*-n volt és Julia már tudott megkülönböztetni.

De Konstantint bántotta a téma. Szerette volna azt elüzni egyszersmindenkorra. Ne beszéljünk róla egész életünkben — gondolta és belső látása előtt már is egy egész élet utja terült el.

— Tudom, mit fog mondani, Asszonyom, azt, hogy miképpen bánunk otthon a mi zsi... azokkal... Kérem, hogy ne engem tegyen felelőssé ezért. És más sem... Egyáltalán ki miért felelős Asszonyom?... Ki miről tehet?... Ki tudná ezt megmondani...

— És lássa én mégis féltem ettől. A mikor megérkeztek, nagyon féltem ettől. Nem mintha gyáva volnék. Azt hiszem, egyáltalán nem vagyok az, de egy az, a mit elviselni sosem tudnék, amibe belehalnék és ez a megaláztatás. Amikor megérkeztek, akkor két napig öreg volt a kezem. Ha szenvedek, akkor mindig megöregszik a kezem... Napokra csak, természetesen. Engedje, hogy ezt is megmondjam, hiszen asszony vagyok, napok mulva újra fiatal lesz a kezem.

— Csak percek előtt tiltotta meg, hogy a kezéről beszéljek és még nem is láthattam hiszen.

És a kapitány tekintete Julia keztyűjére esett, a mely úgy borította a kicsi kezét, mint karcsu testet egy nagyon jól szabott ruha.

A Jasomir-utcában lakása előtt öreg Eiselberg nyugodtan vált el tőlük.

— Hazamennek, — mondta — hiszen egy házban laknak.

Kezet adott Konstantinnak és sok esztendő egy mindennapos gyengéd szokásával kivédte, hogy a felnőtt leánya bucsuzásnál kezet csókoljon neki.

Most már ketten mentek csak. Az előbb is, mintha csak ketten lettek volna, mégis néma harmadik társuk elmaradt, a helyzet új volt és nem tudtak miről beszélni és nem tudtak miről hallgatni. Belül a kapitány volt nagyobbban. Egy nyerges üzlet — a legpompásabb egész J***-ben — ajtaja előtt megállt a kapitány és úgy nézte meg a festett cégtáblát, mint egy gyönyörű képet.

— Nézze, kérem, — mondta — milyen királyi két trapper van a cégtáblára festve . . . Ezüstös szerszámok . . . Az orosz lovak kissébbek, mint az itteniek. Mint katonát persze nagyon érdekelnek a lovak.

Julia mosolygott, de alig mentek tovább valamennyire is, ahogy kikanyarodtak a Rynekre, ösmerőssel találkoztak, Matejszka Hannával, a gyógyszerész leányával, a kit Konstantin is ismert, mert náluk volt megszállva az egyik hadnagy, Jermolajov nevezetű.

Köszöntek egymásnak a kisasszonnyal és Julia hirtelen elfogódott lett. Ha most véletlenül egy kalap-üzlet elé érnek, Julia mond olyasfélét, a milyent az előbb a kapitány mondott a nyerges üzlet előtt.

— Így látott kettesben . . . De hiszen ugyis tudja, hogy nálunk lakik. Azt hiszi, hogy már régebbtől fogva ösmerjük egymást.

Julia kissé megnyugodott.

— Ösmeri — mondta — Nagyon szép leány. A haja, mint a legszebb éjszaka. A legszebb a nyaka. Érdekes a nyakában minden, a tartása, a járása, azt hiszem a gondolkodása is.

— Csak nagyon felületesen ösmerem a gyógyszerész kisasszonyt. Bemutattak neki, ennyi az egész.

És mintha bocsánatkérés lett volna a hangjában. De Julia elfogulatlanul folytatta.

— Olyan a járása, mint egy zergéé és én egyszer: elneveztem őt kiállhatatlan zergének. Persze csak magamban. Igazi lengyel szépség. Svájcban neveltették és ha látogatóba jön, nem veszi le a fátylát. Fátyolon át cigarettázik, az aranyvéget odaszoritja a vékony hálóhoz éppen az ajka fölött. Ez nagyon kecses, érdekes, de én nem tudnám megtenni. Jóban vagyunk velük, tudja, az uram orvos, az ő apja meg patikus. A foglalkozások a kis városban összebb hozzák az embereket.

— Mondom, alig ösmerem a kisasszonyt, — szól Konstantin.

Már majdnem a ház előtt voltak és a kapitány még valami nagyon szépet akart mondani. A kicsiny város szépsége pihent elméjében, össze meghitt kedvesége. J** galíciai városka olyan volt, mint egy ezüstös hajú anyóka és az idegen tiszt meg volt telve gyengéd szépségével a városnak, a hol a régi házak összehúzódtak az orosz uralomban, mint emberek a tében. Julia a városban lakott már tizenegy év óta és megszokta a kövek bánatos szépségét, mint falusi leányka tavasszal a gerjedő természetet. Konstantinnak mind ez új volt, szerette a Julia városát. Szólni akart, valami nagy szépséget keresett és tekintete egy apró fényes vizfoltra ért. Kis víztócsában, a déli nap, mint egy sugáros aranyérem ragyogott.

— Milyen szép ez, — mondta — a nap szennyes megállt esővízben és mégis milyen szép.

— Ezt már egyszer mondta valaki nekem és én akkor tréfából ezt feleltem neki: Szép, de tulajdonképpen méltatlan helyen tükröződik itt a nap, méltatlan helyen, mint némely ember szemében.

A kapitány most — és ezt ő maga vakmerőségnek érezte — megkérdezte: — Nagyon finom. Kinek mondta, ha tudnom szabad?

— Granichstaedtchen urnak.

Konstantinovic Konstantin arca szint váltott.

— Az Osztrák-Magyar Bank vezetőjének, a bank volt vezetőjének.

Julia nagyon is észrevette a kapitány arcának színes változását és a hangsúlyt is, a mit Konstantin a »bank volt vezetője« szavakra helyezett.

— Nem akartam akkor sem megbántani Granichstaedtchent és talán nem is volt szép, ha most hiuságból elmondtam ezt a kis szócsatát, a mi már régen volt. Granichstaedtchen a legjobb barátunk — mondta Julia és kicsi szünet után, maga sem tudta miért, hozzátette: — Ő nem zsidó.

Már a kapuban voltak és Konstantinovic Konstantin tekintete újra a városháza barna tornyára nézett, békesség fehér zászlajára, a mi ott lengett. Julia tekintete követte a kapitány tekintét és tudta, hogy az mire gondolt.

Konstantinovic kézcsókkal bucsuzott tőle és átment a saját szobájába, ugyanabban a házban volt ez is, most mégis fájt neki, mintha egy idegen házba kellett volna térnie.

Hogy az orvos dolgozó szobájába érhesen, Juliának a sötét keresztfolyosón kellett áthaladnia.

— Mégis úgy leskelődött itt azon az első éjszakán, mint egy haramiavezér — gondolta, érezte a folyosón áthaladva.

De az orvos szobájába érve, nem bánta, hogy Sándor még nem volt otthon. Így még gondolkozhatik azon: ő mondja meg a férjének, vagy az apjától tudja az meg a vasárnapi lassu sétát, a mit tettek hárman a palackzöld folyó mellett.

(Folyt, köv.)

Elischer Vilmos dr. budapesti ügyvéd, tüzérfőhadnagy, a harc-
térén való hősi magatartásáért a Signum laudis kitüntetést kapta.

Női öltözék: mily tág fogalom! A paraszti nagykendőtől — mely elvégre épp oly jogosultan használja a közös elnevezést, mint a legraffináltabban átgondolt esti toalett — a városi változatos és váltakozó divatszabta öltözékig minő vég nélkül való sorozata a fantasztikus lehetőségeknek. De meg ha a mi szorosabb körünkre, a divatnak hódoló hölgyekre szoritkozom, ott is minő távolság, minő méretek! S mind szűkebbre vonva a korlátot, a divatban is uri felfogásu, uri izlésű nőkről szólva, mekkora lehetőség terjed az egyszerűen nélkülözhetetlentől a fényűzésig.

Öltözzünk-e, ne-e, lesz-e pompás divat vagy nem? ennek a kérdésnek a megoldása mind égetőbb, mentől közelebb érünk a tavaszhoz, mentől inkább hanyatlak a színház- és koncertszezona s sététa, a sport ideje felé. Korzón, bevásárlás közben vagy az ötörai teásfindzsát kezelve, mindenkor és mindenképp, ha jelenleg a társaságnak akár csak két asszonya kerül össze, ezt a problémát vitatja. (Zárjelben megjegyzem: senki sem kívánhatja, hogy egy világfel fordulászülte új osztály nézetéért szálljak sikra; megmaradok továbbra is divatkrónikása azoknak, kik serdülő koruktól fogva, sokszor már előző generációk révén mindenkor beleszóltak a divatba, hathatósan támogattak vagy elvetettek minden egyes divatirányt.)

Rövid visszapillantás a háborus divatra. Igenis, az első meglepetésben, a tanács talanságban sokakat elfogott az a téves hit, hogy más nem, csupán a földi javakról való lemondás illik vészteljes időben. Céltalan aszkétizmus! Azóta sok-sok véresen szép nap győzte meg ellenfeleinket, hogy nem célját tévesztett, nem szomorúságba sülyedt nép a mi népünk s hogy Magyarországon egyetlen emberfia sem jár lehorgasztott fővel. Ezt kifelé is, tőlünk telhetőleg és a legaprólékosabb részletességgel dokumentálni: hazafias kötelességünk.

Azután meg nem volt-e takarékoságunknak egy másik, egy káros oldala? Valljuk be: a takarékoskodásra önző félelem indított bennünket. Nem gondoltunk eléggé a honmaradt árvákkal, a gyámolatlan hitvesekkel. Éppen a mi piperénk volt az, mely elsősorban asszonyt látott el mindennapi kenyérrrel százezrével.

Asszonyt, ki normális időben a férfinak társa, vele kereső s kire immár másfél eszten-deje nehezedik a családfenntartás gondja.

De az ember olyan gyarló s minden nő oly gyenge toalett-kérdésben.

Hátha valamennyien hozzászólanánk? vagy ha lehetne megszólaltatni divatkapacitásainkat?

Hiszen annyi és oly kiváló cégünk van. Egyiknek - másiknak véleményét már amugy is tudom. Itt van például *Árvay J. és tsa.* Tiszteletreméltó, régi ház, reánk maradt egy régi világból, midőn nem létezett Páris, nem létezett külföld. S modernné vált a modern forgatagban. Ma nincs Páris és gyér a külföldi összekötetés. S ime, vagyunk és haladunk; haladunk azon az uton, mely megmutatja, hogy ruházatunknak nem kell okvetetlenül idegenből beözönlennie az utolsó aprólékos-ságig.

Tisztító viharként vount végig a világfergeteg. Immár beteges állapot volt a külföldi jelige után való kapkodás.

De nemcsak a háborunak, az évtizedes békének is megvan a maga ipari tanulsága. Franciaország tagadhatatlan virágzó iparának

legelemibb támasza a női pipere. A versben és prózában sokszor lepikturázott női divat a leleményes galloknak évi másfél milliárdot jelentett. Ez statisztikai adat.

Azt azonban, hogy mennyire kevertem össze sajátomat kölcsönkért tapasztalattal, hogy mely ponton cseréltem be a tollért az ollót, nem árulom el: ez az én titkom.

Mária.

Árvay János és Tsa
cs. és kir. udvari szállítók műterméből

Jótekonyság.

— Élőképek az Urániában. — Ifjusági tea.

Társadalmunk megértő, meleg — s ha kellett — résztvevő szeretettel vette körül kezdetétől fogva katonafiat. Nemcsak a szíve dobbant meg értük, hanem anyagi és szellemi értékeivel is kész volt áldozni javukért. Most is ő értük folyik a munka — egyelőre még szinte kulisszák mögött — egy színes, finom, művészi terv megvalósításán.

A *Budapesti Református Ifjusági Egyesület* katonaoththonának hölgybizottsága — élén *Kósa Zsigmond* dr.-néval — február végén vagy március hó elején művészestét rendez az Urániában a katonaoththonok javára. Társaságunk fiataisága fogja itt különböző hangulatos életképek keretében felragyogtatni művészi izlését, szépségét és mindezen át katonáért való szeretetét. Már eddig is széles körben nagy érdeklődés nyilvánul meg az est iránt, a melyen történeti, költői, biedermeier és jelenkori háborus életképek sorakoznak majd egymásután gazdag változatlansággal.

Az egyes képek között művészi hangversenyszámok fogják még színesebbé tenni az estét. Ha — a mire jogos a remény — az előadás sikere arányban lesz azzal a művészi gonddal, fáradsággal és érdeklődéssel, a mivel azt társadalmunk széles körében előkészítik, úgy az estély nemcsak társadalmunk szívéből és áldozatkészségéről, hanem izléséről, szervezőképességéről is tanuságot tevő, elsőrangú művészi esemény lesz.

*

A minap szóvátették a *Társaság*-ban Franciaországban internált honfitársaink nyomasztó és minden részvétet megérdemlő, sanyaru helyzetét. Annak a reményünknek adtuk kifejezést, hogy széplelkű hölgyeink a jótekonyság pihenést nem ismerő munkája között is találnak rá módot és alkalmat, hogy érettek is tegyenek valamit. Óhajlásunk nem maradt visszhang nélkül; ime, egy kedves meghívó a bizonyosság rá, hogy az a lelkes hölgytársaság — élén *Barkóczy Ilona* bárónővel és *Steller Antalnéval* — melynek tagjai már eddig is annyit áldoztak és munkálkodtak a háborus jótekonyság terén s a kik a legutóbb rendezett karácsonyi vásárral is kétezeröttszáz koronát juttattak Ilonafalva javára, március 5-én a Ritz-szállóban tombolával egybekötött ifjusági teát rendeznek a Franciaországban internált magyarok javára. A meghívó, mely ozsonna- és sorsjegy szelvényvel van ellátva, egyszersmind belépőjegyül szolgál s az ára 5 korona. Minden sorsjegy nyer. A rendezőség tombolanyereményeket elfogad. Jegy váltható *Barkóczy Ilona* bárónőnél (VIII., Sándor-utca 23/a) és *Steller Antalnénál* (II., Lisznyay-utca 9.). Bizonyos, hogy a lelkes hölgygárdának ez a vállalkozása is teljes sikerrel jár.

Kardos Rózsi és Juci
fényképészeti műterme

Budapest

Telefon: 105—80.

IV., Váci-utca 11/b.

Harctéren elesett hősök

exhumálását és hazaszállítását a szükséges okmányok és engedélyek megszerzését eszközöli a „**KEGYELET**” hat. eng. vállalat.

Telefon 53-32. BUDAPEST Telefon 53-32.

VI. kerület, Andrassy-ut 13. I. emelet.

Szerkesztői üzenetek.

— Kéziratot nem ad vissza a szerkesztőség. —

B. Henrik. „Annyira túl vagyunk halmozva kézíráttal, hogy egy ideig szíves türelmét kell kérnünk. Elfogadott versei sorra kerülnek, a próza azonban nem vált be. — *P. J.* A költőnek sem az igazsággal, sem a közvéleménnyel nem szabad szembe szállnia, legfőleg csak igen nyomós okokból. Akkor is nagy költői erő kell hozzá, hogy e mindig kétes vállalkozásában sikert remélhessen. Szonett pedig egyáltalában nem alkalmas versforma erre. — *Havasi.* Lapunk ez idő szerint olyan időben jelenik meg, hogy szombatra az ország legtávolabbi vidékén is megkaphassák. — *Érdeklődő.* Montenegro határait csak 1859-ben állapította meg egy európai bizottság. Azelőtt folytonos zavarokra adott alkalmat a határkérdés. — *Miskolcz. P. S.* Kívánságát teljesítettük. Levél is megy. — *Szobámban.* Jól van átgondolva, de kidolgozása darabos. — *C. C.* Sorát ejtjük. — *Lehel.* Ilyen hosszabb drámai munkát hetilapban közölni lehetetlen. — *Vihar elől.* Bajza-utánzat selejtes tartalommal. — *Köveshegyi.* Ujabb verseit beillesztettük a többi közé — a papirkosárba. — *Barna.* Cégeket elvből nem ajánlunk. — *Végharc.* Hosszu litánia. Nem közölhető. — *R. Gy.* Ha valóban első dolgozatai közül való: szép reményekre jogosít. Közlésre azonban még nem értek meg.

Felelős szerkesztő: DOBAY ISTVÁN dr.

Főmunkatárs: NÁDASDI BAÁN ACHILLES dr.

Laptulajdonos: DOBAY ISTVÁN és SZÉNÁSY SÁNDOR DR.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület
hetvenhatodik évi

RENDES KÖZGYÜLÉSÉT

1916. évi februárius hó 26.-án d. u. 4 órakor fogja

Budapesten, központi épületében (IV., Deák Ferenc-utca 5. sz.) megtartani.

TÁRGYSOROZAT:

1. Jelentése az igazgatóságnak és a felügyelő-bizottságnak az 1915. évi üzlet eredményéről.
2. Határozathozatal a mérleg és a tiszta jövedelem iránt.
3. Egyéb igazgatósági előterjesztések.
4. A felügyelő-bizottság nyolc tagjának megválasztása (alapszabályok 36. §-a).

Ezen közgyűlésre a t. c. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1915 december 31.-éig nevére iratott s a közgyűlést megelőző nap d. u. 5 órájáig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1916 februárius 4-én.

(Utánnomás nem díjaztatik.)

Az igazgatóság.

BRACHFELD F.

Ő cs. és apost. kir. felsége kamarai szállítója
Csász. és kir. udvari szállító

Tábori fehérneműk és esőkabátok.

Féregóvó selyemíngék és alsóruházat.

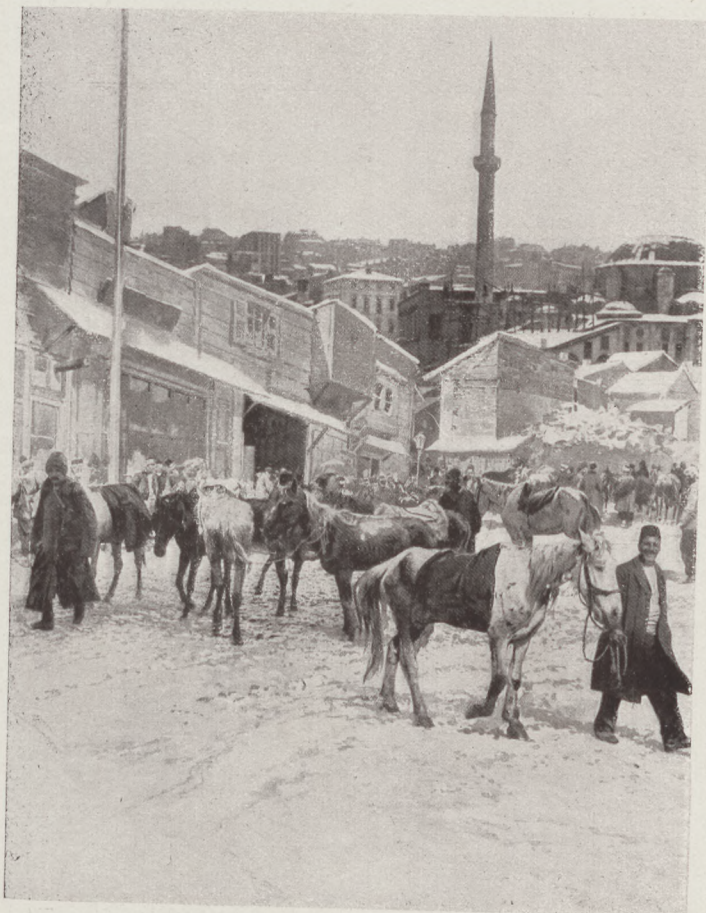
Tricot alsóruházat és gyapjuharisnyák.

Uri téli ruházat, téli kabátok, bundák mérték után.

Budapest, Dorottya-u. 1. Gizella-tér sarok.

Fegyverletétel Montenegróban: A montenegrói gyalogság beszállítja a fegyvereket s a municiót.

Lószorozás Konstantinápoly külvárosában.

Fegyverletétel Montenegróban: Katonáink a beszállított fegyvereket osztályozzák.

A Ritz az előkelő társaság szállója.

Urmánczy Nándorné Szakácskönyve

Az uri világ izlése.

A könyv ára kötve 3 kor. 60 fillér.

A szerző könyvének tiszta jövedelmét a háború árvái felsegítésére
:: :: :: fordítja. :: :: ::

Eltér minden eddigi sablonos rendszertől. A mai viszonyokhoz alkalmazkodik. Közel 500 eredeti, praktikus étel receptjét maga próbálta ki és a ki utána csinálja, biztosra mehet.

Főszempontjai: Takarékoság, izletesség, egészség.

Kiállítása igazán művészi. Címődelét **Glatter Gyula** festőművész rajzolta. :: Megrendelhető: **A Társaság** kiadóhivatalánál Budapest, Ritz-szálló. :: ::

Asszonyokat érdeklő könyv!

Ára
3
korona.

A NŐI DIVAT MŰVÉSZETE
IRTA IFJ. GONDA BÉLA

Megrendelhető A Társaság kiadóhivatalában.

Uher Ödön

cs. és kir. udvari és kamarai fényképező

Budapest IV., Koronaherceg-u. 2.